

МИРСӘЙ ӘМИР

КӘЖӘ ТӘКӘСЕНЕН
ДӨНЬЯГА КАРАШЫ

Теләсә кая кереп, тибенеп йөрүдән башканы белми торган бер кысыр тавык көннәрдән бер көнне яңа хәбәр ишетеп кайтты, ди. Кайтты да, ди, яңа хәбәрне башка хайваннарға сөйләп бирде, ди:

— Ишеттегезме, бездә казлар-тавыклар өчен дә, кәжәләр-сарыклар өчен дә, сыерлар, атлар өчен дә яңа йортлар салалар икән бит? – дип әйтте, ди.

Яна йортлар салу хәбәре хайваннарның барысын да кызыксындырды, ди. Башкаларына караганда кыюрак телле кәжә тәкәсе сүз алып, уз фикерен уртага салды, ди.

— Ай-һай, жәмәгать, – дип әйтте, ди, – тикмәгә генә яңа абзарлар салырлар микән, бу безнең файдага булмас, – дип әйтте, ди, һәм, – ничек икән соң, яхшы микән ул яна абзарлар? Безгә берәребезне командировкага жи-бәреп, шул яна абзарлар белән таныштырып кайтарасы иде. Ничек уйлыйсыз, хайваннар? – дип сорау куйды, ди.

— Бик кирәк, бик әйбәт булыр, – дип әйтте, ди, башкалар.

— Кемне жи-бәрәбез? – дип куйды, ди, мәсьәләне кәжә тәкәсе.

— Син, тәкә дус, үзең барыңның инде, – дип әйтте, ди, ат.

— Син, хәйләкәр жан, юлын тиз табарсың, – дип мөгрәде, ди, сыер.

— Житезлеген, жиңеллеген дә бар, – дип куйды, ди, сарык.

— Азгынлыгың да бар, ул-бу була калса, яман атың чыкмаган егет түгелсәң тагы, – дип өстәде, ди, каз.

— Әйдә, бер бозылган хайван бозылсын инде, – дип, төгәлләп куйды, ди, тавык...

Китте, ди, кәжә тәкәсе командировкага, яңа абзарлар белән танышырга. Әй китте, ди, әй китте, ди, бер урамны биш кат әйләнеп, кузгалып киткән урынына килеп житте, ди. Яңа салынып ята торган мал йортлары кәжә тәкәсенен көн саен йөрөп тора торган жирендә булса да, ул аны сораша-сораша көчкә эзләп тапты, ди, һәм сакалын селкеп карап торды-торды да, ди, әйләнеп кайтты, ди.

Командировкага киткән дусларының кайтуын түземсезлек белән көтүче башка хайваннар кәжә тәкәсен шау-гөр килеп каршы алдылар, ди.

— Я, тәкә дус, сөйлә, ниләр күрдең? Яңа абзарлар яхшымы? – дип, бер-бер артлы сораулар яудыра башладылар, ди.

Кәжә тәкәсе иң башта бик өметсез итеп кулын селкеп куйды да, ди, аннан соң сакалын селкә-селкә сөйли башлады, ди:

— Эшләр шәптән түгел, жәмәгать, – дип әйтте, ди. – Мин ул яңа абзарның бер дә мәгънәсен тапмадым. Зурлыкка зур үзе, хәтта кеше өйләренеке кебек эре-эре тәрәзәләре дә бар. Әмма ул абзарда һич тә торырга мөмкин түгел. Тәрәзәләре булса да, пыяласызлар, алардан жыл өрөп тора, ишекләре бөтенләй юк; үзләре бөтенләй түбәсез, яңгыр ява башласа,

ышыкланыр урын таба алмый аптырыйсың. Идәннәре тулы йомычка, каты-каты бүкән башлары тәгәрәшеп ята. Анда ятып йокларга түгел, басып торыр урын да юк. Алары гына җитмәсә тагы, шунда ук кешеләр тулып ята, кулларына тоткан пычкылары, балталары, тагы әллә нәрсәләре белән тук та тук, чыш та пыш килеп, бимазалап йөриләр. Ул яңа абзарда торырга да, йокларга да мөмкин түгел. Нинди гөнаһларыбыз өчен безне ияләшкән иске абзарларыбыздан аерып, андый коточкыч абзарларга ябарга телиләрдер. Яңа абзарларның рәте юк, җәмәгаты! Читәннән генә үреп, үз тизәгебез белән генә сылаган булса да, иске абзарыбыз әйбәт! Ышанмасагыз, яңа абзарларны үзегез барып карагыз. Мин сезгә үз күзләрем белән күргәнне, үз мөгезләрем белән сизгәнне сөйләдем, – дип сүзен бетерде, ди.

Чыннан да, кәжә тәкәсә үзе күргәннәрне түкми-чәчми сөйләде, ди. Тик, кәжә тәкәсендә хәйлә дип әйткән нәрсә азрак булса да, акыл дип әйткән нәрсә бөтенләй булмаганлыктан, ул салынып ята торган яңа каралтыларның кичә нихәлдә булулары һәм иртәгә нихәлдә булачаклары турында фикер йөртү кадәр тирәнлеккә бара алмаган иде, ди.

1937.